

Tíðargrein

Vestnordisk Råd

Inga Dóra Markussen, Aðalskrivari

Gott samskipti millum Útnorðurráðið og ES-tingmenn

Viðurskiptir í Arktis, elektronisk frámerki av kópaskinni á ES-marknaðinum og menningarætlanir hjá ES vóru nøkur av evnunum, tá Útnorðurráðið hitti ES-tingmenn í Brússel. Náttúruvannlukkan í Uummannaq - fjørðinum bleiv eisini viðgjørd.

A hvørjum ári hittast formansskapurin í Útnorðurráðnum og ein sendinevnd mannað av ES-tingmonnum fyri at kjakast um viðurskiptir, sum viðvíkja londunum í útnorði, Føroyum, Íslandi og Grønlandi og ES.

Fundurin bleiv hildin 29. juni í Evropatinginum í Brússel. Hetta var níggjundi fundurin, síðani Útnorðurráðið og ES nevndin SINEEA (á donskum DEEA) gjørdur sínammillum avtalu í 2007.

Viðurskiptir í Arktis, frámerkisskipan av kópaskinni og raðfestingarnar hjá ES í sambandi við økismenning fyri árinum 2014-2020 vórðu sett á skrá. Fyri Útnorðurráðið luttóku Bryndis Haraldsdóttir, formaður fyri Útnorðurráðið og limur í Altinginum, Kári Páll Højgaard, varaformaður í Útnorðurráðnum og løgtingslimur og annar varaformaður í Útnorðurráðnum og formaður í grønlandska landstinginum Lars Emil Johansen.

Náttúruvannlukkan í Uummannaq

Fundurin byrjaði øðrvísi enn undanfarin ár. Jørn Dohrmann, limur í ES-tinginum og formaður í SINNEA, vísti vegna nevndina Lars Emil Johansen samkenslu í sambandi við náttúruvannlukkuna í Uummannaq-fjørðinum 17. juni.

Lars Emil Johansen takkaði Jørn Dohrmann fyri heilsanina og lovaði at bera hana víðari. Hann segði, at Grønland sjálvandi er merkt av náttúruvannlukkuni, sum hendi í Norðurgrønlandi.

Á fundinum bleiv sagt, at Grønlandi kundi kannað móguleikarnar fyri at søkja um stuðul frá ES til

eina ávaringaskipan um skriðulop. Skipanin er umfatandi, men Grønland hefur atgongd til nakrar av stuðulsskipanunum hjá ES, bleiv sagt á fundinum.

Virksemið síðani seinast

Formaðurin í Útnorðurráðnum takkaði ES-sendinevndini fyri innbjóðingina. Hon greiddi frá, at ársfundurin hjá ráðnum verður hildin í Altinginum seinast í august mánað og bjóðaði formanninum í SINEEA at luttaka.

Ársfundurin í ár byrjar við eini evnisráðstevnu, sum kallast “Útnorður eitt máttmikið øki í Arktis”, har uttanríkisráðharrarnir í útnorði eru bjóðaðir at luttaka.

Sjálvur ársfundurin fer at verða merktur av eygleiðarastøðuni, sum Útnorðurráðið hefur fingið í Arktiska Ráðnum.

Varaformaðurin Kári P. Højgaard greiddi frá seinastu evnisráðstevnunni, sum varð hildin í Havn í februar. Ráðstevnan snúði seg um, hvørjar avbjóðingar mannfólk hava.

Kári P. Højgaard legði dent á, at ráðstevnan var serstakliga áhuga-verd, og hon váttaði varhugan hjá ráðslimunum, at livialdurin hjá monnum í útnorði er styttri enn aðrastaðni.

Ráðstevnan staðfesti eisini, at menn ikki fara til lækna í nóg góðari tíð, og tí er deyðstítleikin innan krabbasjúkur hægri. Eisini kom fram, at talið av dreingjum við diagnosum í skúlaaldri veksur, og at teir ikki nema sær víðari útbúgving í eins stóran mun og kvinnur.

Kári P. Højgaard segði, at í Grønlandi eru mannfólkabólkar

settir á stovn, har tosað verður um lívið, og hvørjar avbjóðingar menninir hava. Í Føroyum er tað vanliga undir neystavegginum, at menn mótast fyri at venda lívins viðurskiptum.

Í februar hittust Útnorðurráðið og Ungdómsins Útnorðurráð, har tey ungu viðgjørdur spurningin: hvat krevst áðrenn útnorður verður eitt gott stað at búseta seg í.

Hesum greiddi Lars Emil Johansen frá.

Tey ungu gjørdur fimm tilmæli, sum verða viðgjørd á ársfundinum. Tilmælini snúgu seg um sálarliga heilsu, útbúgving, íbúðarstøðu, nýggjan iðna og tørvin á einum ungdómsforumi í útnorði.

Arktis í miðdeplinum

Viðurskiptir í Arktis finga nógva rúmd á fundinum. Vegna ráðið kundi Lars Emil Johansen gleðiliga greiða frá, at Útnorðurráðið hefur fingið eygleiðarastøðu í Arktiska Ráðnum.

“Tjóðartingini, tey fólkaavlaðu og millumtjóða tingfelagsskapir eiga at miða eftir at ávirka politisku avgerðagongdina í Arktis. Útnorðurráðið fer nú at arbeiða fyri, at fólk í Arktis fær eina rødd. Hetta skal gerast við at fylgja og geva okkara íkast til arbeiðsbólkin hjá Arktiska Ráðnum fyri burðardyggar menning”, segði Lars Emil Johansen.

Jørn Dohrmann ynskti Ráðnum til lukku við úrslitinum og ynskti, at Útnorðurráðið stuðlar umsøknini hjá ES um eygleiðarastøðu í Arktiska Ráðnum.

“ES er størsti fíggjarligi stuðulsskipanin í Arktis, og try av ES-limalondunum eru limir í Arktiska

Ráðnum. Vit eru greið yvir, at tað eru geopolitiskar ørsøkir sum forða fyri eygleiðarastøðuni, men vit stríðast fyri, at tað broytist”, segði Jørn Dohrmann.

ES í Arktis og øvut

Á fundinum luttóku tvey frásøgu-fólk hjá ES-tinginum um Arktis. Urmas Paet úr Estlandi helt ein fyrilestur um langtíðarætlanina hjá ES, sum bleiv samtykt í mars í ár.

Langtíðarætlanin er umfatandi, og yvirskipað snýr hon seg um veðurlagsbroytingar, vernd av arktiska umhvørvinum, burðardygga menning í og rundan um Arktis og altjóða samstarv um arktisk evnir. Eisini bleiv greitt frá mongu stuðulsskipanunum hjá ES, sum serliga eru ætlaðar Arktis.

Arctic Stakeholder Forum bleiv tikið framum aðrar. Her blíva mest umráðandi iløgurnar og raðfestingarnar av ES-ognum eyðmerktar av regionalum og lokalum mynduleikum.

Harumframt blivu raðfestingarnar hjá ES fyri regionala menning lagdar fram. Tær fevna um veðurlagsbroytingar, tillagingar-evnir, umhvørvi og burðardyggar flutning og samskiptiskervi.

Bryndis Haraldsdóttir takkaði fyri upplýsandi framløgurnar og váttaði, at stuðulsskipanin hjá ES hava stóran týðning fyri londini í útnorði, tá talan er um at fígga gransking í arktiskum málum.

Kópaskinn og frámerkið

Eitt av málunum, sum áður hefur sett dagsskránna er málið um kópaskinn. ES bannaði í 2008 innflutningi av kópaskinni, tó bleiv

Inuit-undantakið sett í gildið.

Síðani hefur málið um kópaskinn verið ein stórir partur av hvørjum fundi millum Útnorðurráðið og ES-sendinevndina. Tað hefur eisini verið neyðugt.

Í ár høvdu báðir partar góð tíðindir at bera, tí framstig eru í málunum.

Christel Schaldemose, limur í ES-tinginum, greiddi frá um innflutningsbannið hjá ES og um gongdina í málinum. Millum annað segði hon, at heimshandilsfelagsskapurin WTO hefur stevnt ES fyri at gera mismun.

“Tað verður hildið fast um, at talan er um innflutningsbann, men tað eru kópaskinnsvørur, sum eru lógligar sambært Inuit-undantakinum. Tað er her, at avbjóðingin liggur. Ein kunningarherferð hefur ikki verið rikin, sum Útnorðurráðið sóknaðist eftir á seinasta fundi. Á heimasíðuni hjá ES-kommissionini finnst upplýsingar um Inuit-undantakið, men tollarar hava tørv á kunning sum hesi, tá ein kundi hefur keypt kópaskinnsvørur”, segði Christel Schaldemose.

Julia Pitera, úr Póllandi og limur í ES-tinginum, segði, at hon var glað fyri kunningina, hon fekk í Nuuk í fjør.

Kunningin gav henni gott innlit í, at kópastovnurin er burðardygur. Hon var serliga ovfarin av, at kópur etur eini 17 kilo av fiski um dagin. Tú kanst lesa meira um hetta á heimasíðu Útnorðurráðsins.

Eftir hetta tók Lars Emil Johansen orðið og takkaði serliga teimum donsku ES-tingmonnum fyri at fáa í lag Inuit-undantakið.